

УДК 336.77

ХОМА І. Б.,
ШИРА М. І.

Національний університет «Львівська політехніка»

СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ ТА ЧИННИКИ ЙОГО АКТИВІЗАЦІЇ

У статті розглядаються актуальні проблеми відновлення банківського кредитування економіки. Проаналізовано ключові показники, що характеризують стан кредитування, акцентовано увагу на чинниках, які стримують зростання кредитування. Окреслено актуальні проблеми, вирішення яких стимулюватиме кредитну активність сучасних банків.

Ключові слова: кредит, кредитна ставка, кредитний ризик, темп інфляції, стратегія Національного банку України.

KHOMA I.,
SHYRA M.

«Lviv Polytechnic National University»

THE STATE OF BANKING LENDING OF ECONOMIC SUBJECTS AND FACTORS OF ITS ACTIVATION

The article deals with actual problems of the restoration of bank lending of the economy. The purpose of the study is to assess the state of lending to the subjects of the economy, to distinguish the main problems and to identify the factors for its activation. The main indicators characterizing the state of lending are analyzed, attention is focused on the factors that restrain the growth of lending. The actual problems, the solution of which will stimulate the lending activity of modern banks, are outlined. It is proved that most of them lie in the area of solving macroeconomic problems. The predominance in the loan portfolio of short-term banks will negatively affect the competitiveness of economic entities. High credit rates that make loans unavailable to many business entities can not be reduced mechanically, which requires serious prerequisites, most of which lie outside the banking sector. The main factors hampering bank lending are macroeconomic factors, including inflation, unpredictable economic and political environment. Legal risks remain high. Analyzing the state of bank lending in Ukraine, it is obvious that the economic environment and the banking system of Ukraine need further reform. The result of successful reforms should be available loans for economic subject, which will give impetus to economic growth. Analytical evidence suggests that the Ukrainian economy and the banking sector are showing signs of recovery and revitalization of bank lending. Positive signals and formed basic strategic documents give grounds to hope for gradual activation of bank lending to the economy. In order to stabilize the financial system in general and the banking sector, in particular at the national level, a number of basic documents were adopted, among them - the Strategy of the National Bank of Ukraine, where the third of the seven strategic goals is the restoration of bank lending. This confirms the importance of issues, the recognition of the close interconnection between lending to the economy and the pace of its economic growth.

Keywords: credit, lending rate, credit risk, inflation rate, strategy of the National Bank of Ukraine.

Вступ. Функціонування ринкової економіки розширює можливості підприємств у самореалізації на конкурентних ринках, відкриває можливості реалізації інвестиційних та інноваційних проектів та водночас, обмежує фінансові ресурси, з допомогою яких це можна реалізувати. У той же час ринок пропонує дієвий засіб для подолання дефіциту фінансових ресурсів – це кредит. Основними кредиторами в ринковій економіці є банківські установи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції та проблеми банківського кредитування в Україні впродовж останніх років досліджені у наукових працях багатьох вчених, серед них Вовчак О., Миськів Г. [1], Данилишин Б. [2], Коваленко В. [3], Кузнецова Л. [4]. Однак проблема активізації кредитування банками суб'єктів економіки залишається актуальною і важливою.

Постановка завдання. Мета дослідження – дати оцінку сучасному стану банківського кредитування суб'єктів економіки в Україні, виокремити основні проблеми, що перешкоджають його розвитку та визначити чинники активізації банківського кредитування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найпоширенішим джерелом фінансового забезпечення господарюючих суб'єктів є кредити банків. Банківський кредит – основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтам в тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою процента. В умовах нерозвинутості фондового ринку та слабкості небанківських фінансових інститутів саме кредити банків виступають єдиним доступним джерелом позикових коштів для широкого кола суб'єктів господарювання.

У кредитних відносинах беруть участь дві сторони: позичальник і кредитор, які є суб'єктами кредитних відносин і кожен з яких зацікавлений в активному кредитуванні. Для позичальника перевагами банківського кредитування господарської діяльності є широкий вибір пропозицій, оперативність отримання коштів, свобода їх використання. Крім того, укладання кредитної угоди передбачає збереження конфіденційності управлінської та фінансової звітності, яка доступна лише банку-кредитору.

Кредитування – один з основних інструментів банку для підтримки економічної активності. Позикові операції є одним із найефективніших, тобто прибуткових способів розміщення ресурсів банку, водночас кредитування є найбільш ризиковим видом операцій комерційних банків.

Слід зазначити, що не лише банки в Україні здійснюють послуги з надання кредитів. До установ, діяльність яких передбачає надання кредитів, відносяться кредитні установи – небанківські фінансові компанії, а саме: кредитні спілки, ломбарди та інвестиційні фонди. Однак фінансова система України залишається банкоцентричною, тобто основними кредиторами є саме комерційні банки.

У статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» дається таке визначення кредиту: «Кредит – це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» [5]. Відзначимо, що в Закон було внесено зміни від 06.02.2018 р. У ст. 49 йдеться, що надання безпроцентних кредитів забороняється, за винятком передбачених законом випадків.

Розглянемо основні показники, які характеризують стан банківського кредитування. На кінець 2017 р. у банківській системі України працювало 86 банків, з них 38 банків з іноземним капіталом, зокрема 18 банків із 100% іноземним капіталом. 2017 р. банківською системою України було надано 1 007 132 млн. грн. кредитів, що перевищило обсяг наданих кредитів в економіку України 2016 р. (998 681 млн грн) на 100,8%.

У табл. 1 наведено дані про надані кредити, що були надані у 2016 р. у розрізі видів діяльності та згруповано за термінами.

Таблиця 1

Показники за видами економічної діяльності, 2016 рік*

	Всього наданих кредитів, млн. грн.	з них кредити:		
		до 1 року	від 1 до 5 років	від 5 років
Всього	787 795	387 900	289 883	110 012
Сільське, лісове, рибне господарство	48 425	22 059	20 357	6 008
Промисловість (добувна і переробна)	212 292	97 966	85 452	28 874
Будівництво	41 905	15 663	14 297	11 944
Оптова і роздрібна торгівля; ремонт АТЗ і мотоциклів	265 733	172 565	77 478	15 689
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	36 284	7 851	25 947	2 477
Тимчасове розміщення і харчування	7 047	1 380	1 898	3 769
Інформація та телекомунікації	9 075	7 239	1 355	481
Операції з нерухомим майном	75 308	17 829	25 320	32 160
Професійна, наукова та технічна діяльність	44 943	22 684	20 532	1 727

* Джерело: за даними Укрстату [6]

Як бачимо, найбільший обсяг кредитів було залучено підприємствами торгівлі, де найкоротший фінансовий цикл, а також у добувну і переробну промисловість. Переважна більшість кредитів видана терміном до одного року.

Станом на 30.09.2017 р. 33,51% банківських кредитів було надано суб'єктам господарювання, зайнятих оптовою і роздрібною торгівлею, ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів, 24,1% – переробною промисловістю, 9,33% – операціями з нерухомим майном, 7,57% кредитів було спрямовано у сільське господарство, лісове та рибне господарство, 5,97% – постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 5,74% – професійну, наукову і технічну діяльність, 5,51% – будівництво, 4,42% – транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність [7].

Отже, стан справ за галузями не є однорідним, наприклад сільське господарство, транспорт мають перевагу, а основа української попередньої моделі економіки – металургія, машинобудування поки занадто закредитовані і немає підстав очікувати, що ці сектори сформують суттєвий попит на нові кредити.

Слід зазначити, що у 2017 р. спостерігалось різке зростання питомої ваги короткострокових кредитів (більш як 50%). Незважаючи на те, що питома вага довгострокових кредитів протягом 2016-2017 рр. дещо збільшилася (кредити терміном більш як п'ять років у структурі кредитного портфеля становлять 20%), вона продовжує перебувати на невисокому рівні [8].

Значна питома вага короткострокових кредитів суб'єктам економіки і стабільно низька частка довгострокових кредитів у кредитних портфелях банків для економіки означає приховані ризики. Як відомо, за рахунок короткострокових позик підприємці фінансують поточну операційну діяльність. У той же час відсутність «довгих» ресурсів унеможлиблює розвиток підприємств, здійснення ними інвестиційної діяльності, фінансування інноваційних проєктів. Для цього, як правило, недостатньо нагромаджених прибутків, і саме кредити банків дають можливість компаніям збільшувати масштаби бізнесу і зберігати конкурентоспроможність.

Визначальним чинником, який стримує активізацію кредитування є висока вартість кредитних ресурсів. Відсоткові ставки за новими кредитами юридичних осіб на рівні вище 20% річних «відсікають» від кредитування підприємства реального сектору з довготривалим періодом реалізації проектів. У результаті інвестиційних кредитів надається дуже небагато. З одного боку, банки не готові до довгих вкладень, а з іншого, – клієнти найчастіше не можуть надати інвестиційний проект, під який банк готовий виділити фінансування.

Загалом банківські кредити для підприємств є дорогим і відтак малодоступним джерелом фінансування. Механічно знизити кредитні ставки неможливо, оскільки вони відображають вартість фінансового ресурсу банків, що складається із об'єктивних макроекономічних параметрів, передусім із загальної макроекономічної та фінансової стабільності у країні, яка враховує рівень інфляції, ситуацію на валютному ринку, загальний рівень довіри до банківського сектору.

Також кредитні ставки є маржею, яка забезпечує операційну діяльність банку. Остання, у свою чергу, залежить від кредитних ризиків. Кредитні ризики залежать, з одного боку, від загального стану економіки, а з іншого, – від судів та системи правоохоронних органів у цілому, захищеності прав власності, політичної стабільності тощо. Банкіри протягом останніх 10 років регулярно говорять про проблеми в цій площині, однак мало що змінюється і ризики залишаються високими.

Для банків гострою залишається проблема наявності проблемної заборгованості. Рівень проблемних кредитів у вітчизняній банківській системі залишається дуже високим – згідно з офіційними даними НБУ, частка непрацюючих кредитів станом на 1 липня 2017 року становила 57,7% від загального розміру портфеля, що становило близько 590 млрд. грн. в абсолютному вираженні [7].

Наведені вище чинники можна оцінити в динаміці (табл. 2).

Таблиця 2

Показники банків України щодо кредитування в національній валюті впродовж 2008–2016 рр.*

Рік	Обсяг наданих кредитів банками, млрд грн.	Середня кредитна ставка в національній валюті, %	Обсяг проблемної заборгованості банків, млрд грн.	Темп інфляції, %	Перевищення кредитної ставки над інфляцією, %
2008	1116,5	17,79	18	22,3	-4,51
2009	810,3	20,92	69,9	12,3	8,62
2010	1112,5	15,65	84,9	9,1	6,55
2011	1314,2	15,96	79,3	4,6	11,36
2012	1371,8	18,40	72,5	-0,2	18,60
2013	1641,0	16,63	70,2	0,5	16,13
2014	1472,8	17,62	135,9	24,9	-7,28
2015	1405,8	21,83	213,3	43,3	-21,47
2016	1665,0	18,54	246,3	12,4	6,14

*Джерело: Архів Національного Банку України [7]

Як бачимо з табл. 2, обсяги кредитів знижувались у кризові 2009 і 2014 роки. Відсоткові ставки ніколи не опускалися нижче 15%. Обсяг проблемної заборгованості за кредитами залишається високим, особливо у 2014-2016 рр. Порівнявши розміри кредитних ставок з середньорічним темпом інфляції, можна зробити висновок, що не простежується пряма кореляція між ними. Критичним був 2015 рік, коли інфляція вдвічі перевищувала кредитні ставки, в наступному році ситуація покращилась – відсотки за кредитами перевищували темп інфляції.

За даними національного рейтингового агентства «Рюрік», низька кредитна активність банківських установ була обумовлена високим рівнем невизначеності щодо подальшого економічного розвитку [9].

Однак в динаміці ситуація у сфері банківського кредитування поступово змінюється на краще. Банки відновлюють кредитувати після перерви, спричиненої кризою 2014–2016 років. За даними НБУ, 2017 року обсяг валових гривневих кредитів населенню та бізнесу в платоспроможних банках зріс на 16,2%, а даний показник в іноземній валюті зменшився на 7,7%, але тільки внаслідок реструктуризації та списання частини непрацюючих кредитів, виданих до кризи [10].

За даними Звіту про фінансову стабільність НБУ, у III кварталі 2017 року банки видали гривневих кредитів українським приватним підприємствам, що не належать до 40 найбільших бізнес-груп, на 11,5 млрд. грн., що на 49% перевищило позики всім іншим позичальникам разом узятим [11].

Тривалий час банки мали обмежені кредитні пропозиції для малого і середнього бізнесу (МСБ), надаючи перевагу перевіреним корпоративним позичальникам. Однак після фінансової кризи 2014-2016 рр. банківські установи почали переорієнтовуватись на сегмент МСБ. МСБ у розумінні більшості банків – це компанії з річним оборотом до 500 млн грн, хоча деякі фінансові установи можуть встановлювати межу вищу або нижчу (100–200 млн грн). Розміри кредитування МСБ в абсолютних показниках незначні, але висока динаміка їх зростання. Процентні ставки встановлюються індивідуально і становлять в середньому 16-18 % річних.

Існує ще один чинник, який стримує збільшення банківського кредитування реального сектору – обмежене коло якісних позичальників. Якщо недоліки великого бізнесу полягають у схильності виводити гроші за кордон, намагання впливати на владу з метою лобювання своїх інтересів, то малий і середній бізнес також не позбавлений вад: непрозора діяльність, уникнення оподаткування, неефективні бізнес-моделі тощо. Тож нинішній реформованій банківській системі, яка має достатньо високу ліквідність, не так і легко знайти потрібну кількість надійних позичальників.

Є підстави очікувати, що позитивні тенденції як в економіці, так і в банківській діяльності збережуться. За результатами опитування керівників українських підприємств, проведеного НБУ в першому кварталі 2018 року, вітчизняні підприємства різних видів економічної діяльності очікують поживлення ділової активності. Отже, очікування українського бізнесу стосовно макроекономічної ситуації в країні стали більш оптимістичними – індекс ділових очікувань підприємств на наступні 12 місяців досяг найвищого рівня з другого кварталу 2011 року – 120,6% [12].

Опитування НБУ показало, що на даний час потреби підприємств у позикових коштах найвищі з початку проведення опитувань. Значна частина респондентів планує залучити нові банківські кредити для фінансування своєї діяльності найближчим часом. Як і раніше, компанії, що планують брати банківські кредити, віддають перевагу національній валюті. За оцінками бізнесу, стримувальними чинниками для залучення нових кредитів залишаються високі ставки, надмірні вимоги до застави й занадто складна процедура оформлення документів [12].

З метою стабілізації фінансової системи загалом і банківського сектора зокрема на загальнодержавному рівні прийнято ряд базових документів, серед них – Стратегія Національного банку України, де третьою із семи стратегічних цілей є саме відновлення банківського кредитування [13]. Це підтверджує значимість проблематики, визнання тісного взаємозв'язку між кредитуванням економіки і темпами її економічного зростання.

На рис. 1 проілюстровано задекларовані центральним банком шляхи досягнення цілі з відновлення кредитування та критерії успішності її досягнення.

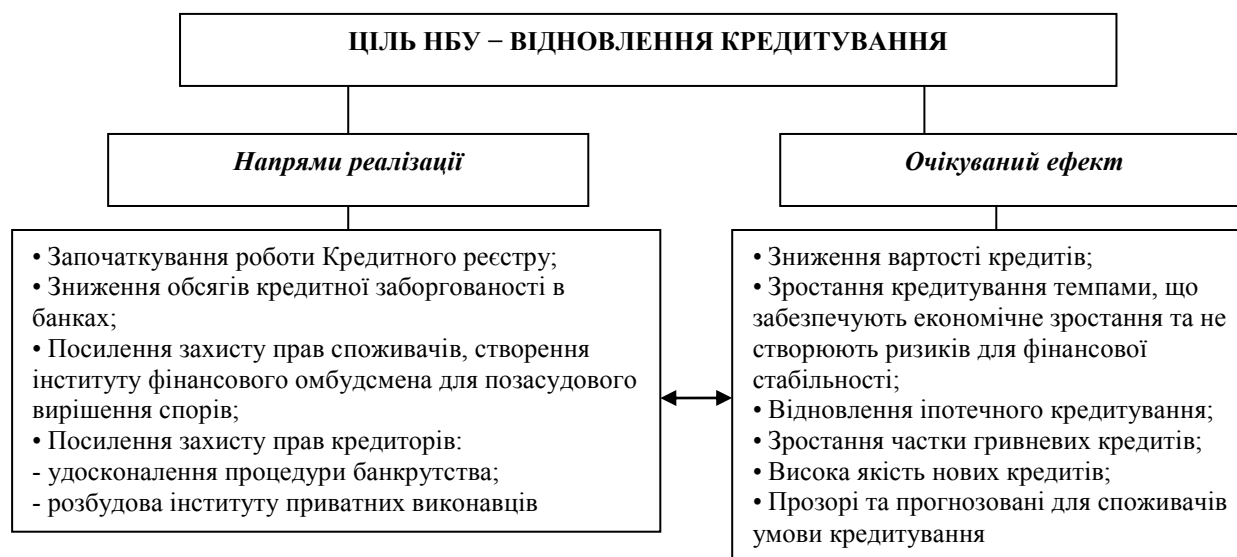

Рис. 1. Основні шляхи досягнення цілі з відновлення кредитування та критерії успішності згідно Стратегії НБУ [13]

Задекларовані у Стратегії заходи починають набувати практичної реалізації. Так, як зазначено на сайті Президента, голова держави підписав Закон № 2277-VIII щодо створення Кредитного реєстру Нацбанку та вдосконалення процесів управління кредитними ризиками банків. Кредитний реєстр – інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, зберігання, зміну, використання, поширення (надання) інформації про кредитні операції банків та про стан виконання зобов'язань за такими операціями, аналіз та кваліфікацію кредитів.

Законом встановлено зобов'язання надавати до Кредитного реєстру інформацію:

- банками щодо боржників, якщо сума заборгованості (за основною сумою та відсотками) за кредитними операціями дорівнює або перевищує 100 розмірів мінімальних заробітних плат (372,3 тис. грн);
- Фондом гарантування вкладів фізичних осіб про кредитні операції банків, щодо яких НБУ прийнято рішення про віднесення їх до категорії неплатоспроможних або про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію, а також інформацію щодо погашення боргу позичальника, яка міститься у бюро кредитних історій;

- Національним банком України права доступу банкам до інформації з Кредитного реєстру для оцінки кредитного ризику.

Новопризначений голова центробанку Я. В. Смолій представив сім стратегічних цілей НБУ на середньострокову перспективу, він зазначив, що «у найближчі три роки буде зосереджено на таких цілях: низька і стабільна інфляція, стабільна, прозора і ефективна банківська система, відновлення кредитування, ефективне регулювання фінансового сектора, вільний рух капіталу, фінансова інклюзія, а також сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк» [14].

Позитивно оцінюємо той факт, що існує альтернативний варіант стратегічного документу. Комітетом Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності спільно з експертною робочою групою був підготовлений і представлений для широкого експертного обговорення проект Стратегії, концептуальний підхід якої полягає у тому, що банківський сектор повинен стати фінансово стабільною, прибутковою системою, яка виконує функцію оптимального перерозподілу капіталу в економіці і є головним кредитором її інтенсивного розвитку [15].

Особливістю згаданої Стратегії є стимулювання кредитування суб'єктів реального сектора економіки. У ній обґрунтовано пріоритетні напрямки для кредитування, які повинні дати мультиплікативний ефект розвитку і для банківської системи, і для економіки в цілому. На основі цих пріоритетів пропонується сформувати «Комплексну програму банківського кредитування розвитку економіки» [15].

Також тривають пошуки удосконалення механізмів управління кредитним ризиком банку. Робота над новим підходом до оцінки кредитних ризиків банків завершилася прийняттям Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. Новий підхід відповідає світовим стандартам і ґрунтується на Базельських принципах банківського нагляду.

Таким чином, планомірна і поступова робота над реалізацією стратегічних документів, продовження системних економічних реформ сприятимуть активізації кредитування економіки та її зростанню.

Висновки. Таким чином, на даний момент кредитування в Україні розвинене посередньо. Переважання в кредитному портфелі банків короткострокових кредитів негативно позначиться на конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів. Високі кредитні ставки, які роблять кредити недоступними для багатьох суб'єктів господарювання, зменшити механічно неможливо, для цього необхідні серйозні передумови, більшість яких лежить поза банківською сферою. Основними чинниками, що стримують банківське кредитування є макроекономічні фактори, серед яких інфляція, малопрогнозоване економічне і політичне середовище. Високими залишаються юридичні ризики. Аналізуючи стан банківського кредитування в Україні очевидно, що економічне середовище та банківська система України потребують подальшого реформування. Результатом успішних реформ повинні стати доступні кредити для суб'єктів економіки, що дасть імпульс економічному зростанню. Аналітичні дані свідчать, що українська економіка і банківський сектор демонструють ознаки відновлення і активізації банківського кредитування. Позитивні сигнали і сформовані базові стратегічні документи дають підстави сподіватись на поступову активізацію банківського кредитування економіки.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є детальний аналіз можливих шляхів оптимізації взаємодії банківського та реального секторів економіки.

Література

1. Вовчак О.Д. Кредитні ресурси суб'єктів кредитного ринку: теоретико-методологічні підходи / О.Д. Вовчак, Г.В. Миськів // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 3. – С. 35–39.
2. Данилишин Б. Про відновлення кредитування реального сектору економіки. 21.07.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.finance.ua/ua/news/-/406924/bogdan-danylyshyn-pro-vidnovlennya-kredytuvannya-realnogo-sektoru-ekonomiky>
3. Коваленко В.В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: наукове вид / В.В. Коваленко. – Одеса : Атлант, 2015. – 217 с.
4. Кузнєцова Л. В. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні розвитку реального сектора економіки України / Л. В. Кузнєцова // Економічний простір. – 2008. – № 20/1. – С. 107–115.
5. Про банки і банківську діяльність : закон України № 2121-НІ від 07.12.00 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
6. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]: дані НБУ. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
8. Дані фінансової звітності банків України станом на 01.10.2017 р. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
9. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік [Електронний ресурс] / НРА «Рюрик». – Режим доступу : http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2014.pdf

10. Український банківський портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://banker.ua>.
11. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>
12. Ділові очікування підприємств України. I квартал 2018 р. [Електронний ресурс]. – Випуск № 1(49). – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=67591193>.
13. Стратегія Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>
14. Стратегія Національного банку України. Програма дій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=65990001&showTitle=true.
15. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

References

1. Vovchak O.D. Kredytni resursy subiektiv kredytnoho rynku: teoretyko-metodolohichni pidkhody / Vovchak O.D., Myskiv H.V. // Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy. – 2015. – №3. – S. 35-39.
2. Danylyshyn B. Pro vidnovlennia kredytuvannia realnogo sektoru ekonomiky. 21.07. 2017. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://news.finance.ua/ua/news/-/406924/bogdan-danylyshyn-pro-vidnovlennya-kredytuvannya-realnogo-sektoru-ekonomiky>
3. Kovalenko V.V. Kredytna diialnist bankiv Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku: naukove vyd. / V.V. Kovalenko. – Odesa : Atlant, 2015. – 217 s.
4. Kuznietsova L. V. Rol bankivskoho kredytuvannia u finansovomu zabezpechenni rozvytku realnogo sektora ekonomiky Ukrainy / L. V. Kuznietsova // Ekonomichnyi prostir. – 2008. – № 20/1. – S. 107-115.
5. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist» № 2121-NI vid 07.12.00. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: statystychna informatsiia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]: dani NBU. – Rezhym dostupu: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
8. Dani finansovoi zvitnosti bankiv Ukrainy stanom na 01.10.2017 r. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
9. Analychnyi ohliad bankivskoi systemy Ukrainy za 2014 rik. [Elektronnyi resurs]: NRA «Riuryk». — Rezhym dostupu : http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2014.pdf
10. Ukrainykyi bankivskyi portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://banker.ua>.
11. Zvit pro finansovu stabilnist. Hruden 2017 r. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>
12. Dilovi ochikuvannia pidpriemstv Ukrainy. I квартал 2018 r. // Vypusk №1(49). – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=67591193>.
13. Stratehiia Natsionalnoho banku Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>
14. Stratehiia Natsionalnoho banku Ukrainy. Prohrama dii. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=65990001&showTitle=true.
15. Stratehiia rozvytku bankivskoi systemy 2016-2020: «Synerhiia rozvytku bankiv ta industrializatsii ekonomiky». [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

Рецензія/Peer review : 21.05.2018

Надрукована/Printed : 30.05.2018

Рецензент: д. е. н., проф. Алексеев І. В.